

Vážený pane předsedo, vážené kolegyně, vážení kolegové,

předložený návrh novely Ústavy, vychází ze 2 základních tezí, které se dají zjednodušeně shrnout takto:

- 1) **Prezident není Bůh ani monarcha nebo oligarcha.** Chce-li být respektovanou hlavou státu, musí nést odpovědnost za své činy
- 2) Každý člověk (tedy i prezident) může i při nejlepší snaze udělat chybu a **měl by mít možnost se z chyby poučit dříve, než bude odvolán.**

Kdyby naše Ústava obsahovala článek „Prezident je povinen jednat s náležitou péčí, v souladu se svým slibem a se zájmy České republiky“ a já bych přišel s návrhem vyměnit tuto povinnost za větu „Prezident nemá žádnou odpovědnost“, mohl by být takový návrh označen za pirátský.

Ústava ale v žádném svém článku neobsahuje ani náznak formulace typu „Prezident je povinen...“

Poslancům a senátorům aspoň článek 26 Ústavy ukládá povinnost jednat v souladu se slibem. U členů vlády aspoň článek 70 Ústavy dává zmocnění omezit ministry v určitých činnostech. Ale u prezidenta?

Představte si, že by se někdy stal prezidentem Váš největší politický oponent. Pro někoho je to pan Kalousek nebo pan Okamura, pro jiné třeba pan Babiš. Ti, kterým se nelíbilo proškrtávání na kandidátní listině hnutí ANO, by se museli dívat na to, jak se proškrtávají kandidáti do bankovní rady ČNB.

Jenom pro odlehčení. :-) Pokusím se odhadnout, jak by pan Kysela komentoval jmenování bývalých členů představenstva Agrofertu do bankovní rady ČNB:

„Nelze nevidět určitou spojitost mezi podnikatelskými aktivitami pana prezidenta Babiše a výkonem jeho jmenovacích kompetencí. Nelze ani vyloučit, že kurz koruny bude udržován na hladině příznivé pro jeho podnikatelské aktivity. **Povinnosti lze ale ukládat toliko na základě zákona.** Proto nemohu dovodit, že byly naplněny podmínky pro podání ústavní žaloby.“

Možná Vám tento hypotetický citát přijde „ujetý“, ale velmi podobné argumenty jsem slyšel od právníků, když jsem pracoval v dohledu nad investičními společnostmi. Před vstupem do EU se tam děly pěkné zvěrstva. Podle zákona sice měly investiční společnosti a fondy povinnost jednat ve prospěch klientů, nešlo ale o povinnost fyzických osob (manažerů těchto investičních firem).

Když byl nějaký fond vytunelován a bylo podáno trestní oznámení pro porušování povinností při správě majetku, bylo odloženo s tím, že **kde není stanovena povinnost (fyzické osobě) nemohlo dojít ani k jejímu porušení**. Podotýkám, že trestní odpovědnost právnických firem tehdy neexistovala.

A teď prosím dávejte aspoň chvíli pozor. Popíšu Vám ve zkratce, jaký byl efekt toho, když od roku 2004 byla povinnost jednat s odbornou péčí stanovena i přímo manažerům investičních společností a obchodníků s cennými papíry. **Trestních oznámení nepřišlo. Naopak. Ubylo krádeží ve fondech.**

Tím se dostávám k tvrzení uvedenému ve stanovisku legislativního odboru. Zjednodušeně se zde praví: „**Když se sníží práh** pro podání ústavních žalob, zvýší se počet podání.“ Nepovažuji toto tvrzení za podložené praxí. Naopak se dá předpokládat, že se **zvýší úroveň výkonu pravomocí prezidenta**.

Podívejme se na příklad ze Švýcarska. Tam jsou politici odvolatelní v referendu. Kolikrát takto byli odvoláni? Ani jednou. Politik si ve Švýcarsku nedovolí přiblížit na hranu zákona a ani to vlastně nemá zapotřebí.

Nepovažuji za pravdivý ani další argument ze stanoviska LO, a to, že stanovení nižšího prahu pro podání ústavní stížnosti, prezidenta oslabí. **Slušného, poctivého a odpovědného prezidenta, který bude silnou morální autoritou, nemůže oslabit** nějaké riziko podání ústavní žaloby Parlamentem.

Možná si někteří z Vás kladete otázku, kde беру tu drzost předkládat návrh na novelu Ústavy? Neberte to jako populismus, ale snažím se plnit sliby, které jsem dal voličům. Slíbil jsem, že se pokusím změnit pravidla, která nejsou férová.

Podívejte se prosím, kolik povinností nakládá na bedra státních zaměstnanců § 77 zákona o státní službě. **Je tam 20 povinností, a to jsou „jen“ povinnosti základní. Je férové zatěžovat povinnostmi státní zaměstnance, podnikatele, občany a v případě prezidenta nemít v Ústavě ani jednu povinnost?**

Já to za férové nepovažuji. Proto navrhuji prezidentu republiky stanovit aspoň 2 základní povinnosti, které jsou kladeny i na náměstka pro státní službu.

Návrh není namířen PROTI prezidentu Zemanovi. Nedívejte se prosím na návrh ani tak, že je namířen PROTI případné kandidatuře pana Babiše na prezidenta v roce 2023 nebo později. **Návrh je PRO zvýšení úrovně politické kultury, PRO zvýšení úrovně odpovědnosti, PRO posílení prevence.**

Můžete namítnout, že kdyby každý senátor „házel“ do pléna návrhy na změnu Ústavy, byl by z ní za chvíli trhací kalendář. Když dva dělají totéž, nemusí to ale být totéž. Je rozdíl mezi tím, když **má změna Ústavy přispět k posílení demokratických hodnot nebo když má změna posílit systém autokratický.**

V ČNB mě inspirovaly tzv. zátěžové testy. Uděláte si 3 nebo více scénářů možného ekonomického vývoje a zkoušíte, zda by banka nebo pojišťovna při těchto scénářích obstála. Budu rád, když se má hypotéza nepotvrdí, ale troufnu si tvrdit následující: „**Naše Ústava by neprošla zátěžovým testem, kdyby se prezidentem stal nějaký český Erdogan.**“ Takový prezident by klidně vládu bez důvěry Sněmovny držel u moci 8, 12, 16 měsíců. A naši právníci by jen kroutili hlavou a říkali: „Tady nejde o hrubé porušení Ústavy“. V rozpravě připomenu usnesení z roku 2015, které podobné formulace obsahuje.

Vezměte prosím projednávání tohoto tisku jako příležitost. Nenechte se prosím zmást tím, že Ústavy v jiných členských státech EU také pohlížejí na pana prezidenta jako na nějakého pána Boha. **Tyto Ústavy nejsou připravené na období pokusů udělat z demokratických režimů systémy autokratické.** Nepřihlížejte prosím ani ke stanovisku LO, které se nás snaží strašit, že navržená změna Ústavy povede k erozi systému a nestabilitě. Opak bude pravdou.

Máme příležitost „vyztužit“ Ústavu tak, aby odrazovala kandidáty na prezidenta, kteří by z naší země chtěli udělat kůlničku na dříví. Máme příležitost napravit chybu, kterou bývalý předseda Senátu **pan Pithart považuje za jednu z největších za 20 let existence Senátu.** Článek 65, který Senát svazuje.

Když si necháme líbit, co schválili naši předchůdci v roce 2012, když se nepokusíme o nápravu, těžko budeme přesvědčovat občany o tom, jak je Senát důležitý. Nečekejme na to, až se prezidentem stane nějaký miliardář s nekalými úmysly. Nečekejme na prezidenta, který bude vydávat periodický tisk „Naše Vlast“ a bude udělovat milost každému, kdo by byl odsouzen pro ublížení na zdraví při odsunu romů, židů, uprchlíků nebo těch otravných Jehovistů.

Nedivme se ex post, jak je možné, že se zákon o střetu zájmů na prezidenta nevztahuje. **Zkusme aspoň jednou udělat preventivně nějaká rozumná a přiměřená pravidla ex ante (předem).** Nebo se o to aspoň pokusme.

S autem musíme zajet jednou za 2 roky na STK a udělat případné opravy. Když se blíží zima, je vhodné na ni auto připravit. I Ústava si po 24 letech zaslouží opravu tam, kde by mohla zaskřípat. Eroze systému a nestabilita, o které se zmiňuje stanovisko LO, by mohly nastat tehdy, pokud by se včas Ústava nepřipravila na pokusy autokratů nastolit podzim demokratických režimů.

Nežádám Vás o to, abyste podpořili přesně dikci novely tak, jak je uvedena v tisku 60. Povinnost „jednat odpovědně“ může být formulována jinými slovy. Ústava je do určité míry o symbolech. **Podstatné je, zda chceme dát signál, že prezident má být odpovědný demokrat, který si je vědom, že je pouze první mezi (v právech i povinnostech) rovnými.**

Ústava v preambuli odkazuje i na duchovní dědictví a tak si dovoluji aspoň krátce připomenout Knihu knih. **V ní jsou příklady, jak stačí málo, aby se události vyvíjely jinak.** 5 spravedlivých mohlo zachránit město, 10 průzkumníků mohlo ovlivnit národ tak, aby nemusel 40 let bloudit po poušti.

Věřím, že když se dnes najde 7 statečných, kteří podpoří otevření debaty o odpovědnosti prezidenta, **dočkáme se (snad dříve, jak za 40 let) osobnosti, na níž bude národ hrdý.** Věřím, že když se najde 20 senátorů a senátorek pro podporu kandidáta, který se nebude odpovědnosti bát, dočkáme se už brzy.

Víte, jaký je můj sen? Sním o tom, že legislativní návrhy nebudou posuzovány podle toho, kdo je předložil a co komu slíbil za podporu, **ale podle toho, jaké hodnoty se v návrhu určité legislativní změny promítají.** Sním o tom, že budeme své projevy navzájem poslouchat, přemýšlet o vznesených argumentech a nebudeme předem rozhodnutí (dohodnutí), jak budeme hlasovat.

Někteří z Vás jsou na mě možná naštvaní, že jsem kritizoval způsob rozdělování funkcí v Senátu. Nebo se některým z Vás nelíbilo, že jsem se Vás dovolil dotázat, zda evidujete své nedaňové příjmy za posledních 25 let.

Odpusťte mi prosím. Nemyslel jsem to ve zlém. Klidně mě můžete považovat za neřízenou pirátskou střelu, za zeleného aktivistu nebo za náboženského fundamentalistu. **Ale neodmítněte prosím tento návrh kvůli mé osobě.**

Představte si, že návrh připravili občané, kteří jsou fakt už nešťastní z toho, jak **v tomto státě není za většinu průšvihů nikdy nikdo odpovědný.** Občané, kteří by byli rádi, aby prezident reprezentoval hodnoty jako slušnost, úcta, důstojnost, poctivost nebo spravedlnost. Nic víc, ale také ani nic máň.

Žádám Vás tedy o to, abyste svým hlasováním dali najevo, že prezident nemá být nějaký nedotknutelný papaláš, **ale osobnost s přirozenou autoritou a vysokým morálním kreditem, která se nemusí obávat sankčního postihu,** neboť jednání v zájmu České republiky je pro ni povinností samozřejmou.

Uvítám Vaši podporu postoupit návrh novely Ústavy do druhého čtení. Uvítám to nikoliv jako podporu mé osobě, ale podporu hodnot, které návrh obsahuje. Děkuji Vám za pozornost.

§ 77 zákona o státní službě 20 povinností

(1) Státní zaměstnanec je povinen

- a)** zachovávat při výkonu služby věrnost České republice,
- b)** vykonávat službu nestranně, v mezích svého oprávnění a zdržet se při výkonu služby všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v jeho nestrannost,
- c)** při výkonu služby dodržovat právní předpisy vztahující se k jejímu výkonu, služební předpisy a příkazy k výkonu služby,
- d)** plnit služební úkoly osobně, řádně a včas,
- e)** prohlubovat si vzdělání podle pokynů služebního orgánu,
- f)** dodržovat služební kázeň,
- g)** poskytovat informace o činnosti služebního úřadu podle zákona o svobodném přístupu k informacím, jestliže to patří k jeho služebním úkolům,
- h)** zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dověděl při výkonu služby, a které v zájmu služebního úřadu nelze sdělovat jiným osobám; to neplatí, pokud byl této povinnosti zproštěn; povinnost zachovávat mlčenlivost, která státnímu zaměstnanci vyplývá z jiného zákona, není dotčena,
- i)** zdržet se jednání, které by mohlo vést ke střetu veřejného zájmu se zájmy osobními, zejména nezneužívat informací nabytých v souvislosti s výkonem služby ve prospěch vlastní nebo jiného, jakož i nezneužívat postavení státního zaměstnance,
- j)** v souvislosti s výkonem služby nepřijímat dary nebo jiné výhody v hodnotě přesahující částku 300 Kč, s výjimkou darů nebo výhod poskytovaných služebním orgánem,
- k)** oznámit služebnímu orgánu, že je proti němu zahájeno trestní stíhání a v jaké věci,
- l)** zastupovat představeného nebo státního zaměstnance na služebním místě zařazeném ve vyšší platové třídě,
- m)** vykonávat službu ve výběrové komisi, zkušební komisi, při smírčím řízení, v kárné komisi a v dalších orgánech zřizovaných služebním orgánem podle služebního předpisu,
- n)** zachovávat pravidla slušnosti vůči představeným, ostatním státním zaměstnancům a zaměstnancům ve správním úřadu a při úředním jednání,
- o)** plně využívat služební dobu k výkonu služby,
- p)** řádně hospodařit s prostředky svěřenými mu služebním úřadem a střežit a ochraňovat majetek, který mu byl svěřen, před poškozením, ztrátou, zničením a zneužitím,
- q)** při výkonu služby z jiného místa vykonávat službu pouze na místě sjednaném v dohodě o výkonu služby z jiného místa a dodržovat podmínky sjednané v této dohodě,
- r)** při úředním ústním nebo písemném jednání s fyzickými osobami nebo právníckými osobami sdělit své jméno, popřípadě jména, a příjmení, služební označení a název organizačního útvaru služebního úřadu, v němž je zařazen,
- s)** vykonávat službu při odvracení živelní pohromy nebo jiného hrozícího nebezpečí anebo se podílet na zmírnění jejich bezprostředních následků,
- t)** dodržovat pravidla etiky státního zaměstnance vydaná služebním předpisem.